

заблуди и кризи. Отхвърлянето на класическото академично изкуство и възникването на новото потребителско общество подтикват този разрив през цялото столетие, докато започне решаването на конфликта между промишленост и изкуство в края на века.

Виктор Балтар. Халите в Париж (1851–1866 г.)

Еклектиката е явление, което отбелязва края на големите "кралски" стилове, владели европейските дворове от времето на Ренесанса насам. Било поради смяна на модата, било поради политически причини се възвръщат и преименуват с "нео" редица исторически архитектурни стилове. Историзмът е архитектурно творчество, осъществено чрез заимствани форми от минали епохи; композиционни принципи и системи, които са вече изживени, несъвременни, от гледна точка на новите материални и културни постижения на времето (Г. Папагалов). Ретроспективните тенденции могат да означават както желание да се преоцени националното наследство, така и да се възвърне нещо от духовната мощ на отминалия период, от бляскавото минало, посредством връщането на неговите форми. Новата средна класа се кичи с великолепието на старата класа (аристокрацията) с цел да запълни празнините в своя произход и образование. Академизмът в изобразителните изкуства и еклектиката в архитектурата от втората половина XIX в. са онази атмосфера, в която започват да се появяват сгради и съоръжения, които са симптом за новото. Строителството на обществени сгради добива един непознат до това време мащаб: кметства, библиотеки, музеи, банки, гары, мостове, концертни зали,

болници, църкви, покрити търговски пасажи, обществени бани са типични за времето. Кристъл Палас, дворец от стъкло, метал и дърво, построен в Лондон за Голямото изложение от 1851 г., е типичен пример за това. Авторът на тази сграда Джоузеф Пакстън не е архитект по образование, а строител на оранжерии. Той успява да организира производството на чугунени елементи, да ги транспортира и сглоби на необходимото място. Стъкленият изложбен павилион, считан от съвременниците за "оранжерия и нищо повече", се отличава съществено именно по начина на строеж. Предварителното производство на сглобяеми елементи е типична дейност за днешната жилищна архитектура, но за времето е съвсем нов подход. По подобен начин се строят и моствете на инженер Телфорд в Англия, Айфеловата кула в Париж, предизвикала такова възмущение, и редица други големи инженерни обекти.

Художествената цел на неокласицизма като продължение на стила класицизъм от XVI–II в., е класическата антична форма. Стилът се стреми към официалност, парадност, показност. Педантичното стилизаторство означава, че архитектурният обект се счита за по-добър, когато копира точно оригинала – класическите ордери. Такива обекти, които илюстрират научно точен детайл, са: Триумфалната арка и църквата "Ла Маглен" в Париж на архитект Виньон, сградите на пруския архитект Шинкел в Берлин (Хоје Вахе, театърът, Алтес Музеум), на архитектите Соун и Неш в Лондон, Британският музей на Робърт Смирк с огромната си йонийска колонада.

Романтизмът представлява аналогия на готиката в средновековието. В архитектурата романтизъм означава разновидност на стилизаторството, с отклонения от първоизточника. На преден план излизат чувствата (като контрапункт на XVIII столетие – "века на разума") и свободата на въображението. В това отношение характерни са сградите на Парламента в Лондон на Огъстъс Пюджин от 1860 г., на Парламента в Будапеща на Имре Щейндъл (1870), а във Франция – реставрираната Нотр Дам дьо Пари от архитект Виоле-ле-Дюк и други готически сгради.

Външният белег, който характеризира еклектичните сгради, е обединяването в един обект на стилови белези от различни епохи. Това става поради стремеж към оригиналност и новост. Примери са сградата на Гранд